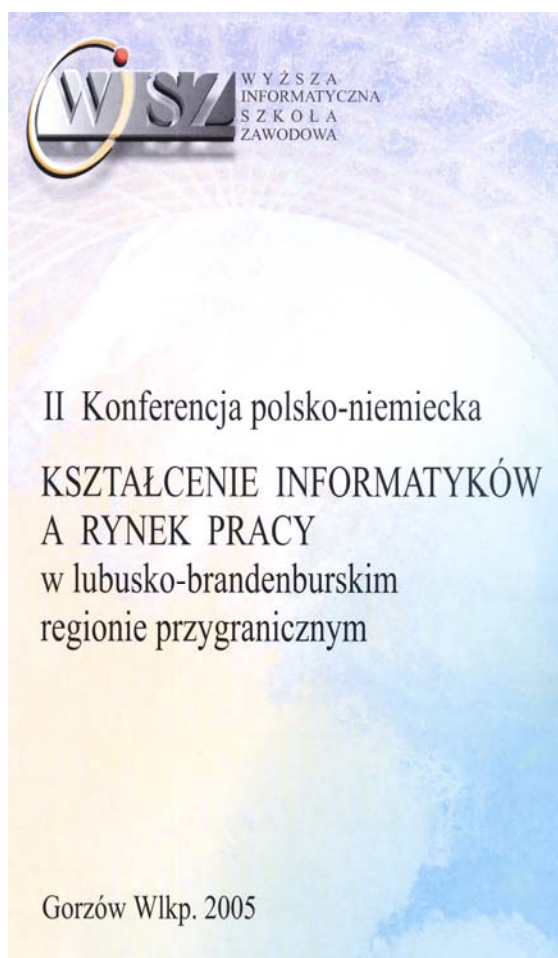

KLAUS R., MARCINIAK K., JAKOŚĆ KSZTAŁCENIA A AUDITY I CERTYFIKATY NA UCZELNIACH WYŻSZYCH, KSZTAŁCENIE INFORMATYKÓW A RYNEK PRACY w lubusko-brandenburskim regionie przygranicznym, II KONFERENCJA POLSKO-NIEMIECKA, GORZÓW WLKP., 2005, str. 36-41, ISBN 83-919790-3-2

Komitet programowy konferencji
prof. dr hab. inż. Marian Adamski – przewodniczący
dr hab. inż. Maciej Walkowiak
dr inż. Rafał Klaus

Redakcja
Rafał Klaus

Redakcja techniczna
Ewa Kraszevska, Marcelina Listowska

Projekt okładki
Dariusz Sapkowski

Tłumaczenie tekstów z języka niemieckiego
Sławomir Szenwald

Wydanie publikacji dofinansował Komitet Badań Naukowych

ISBN 83-919790-3-2

Wojewódzki Ośrodek Metodyczny
Gorzów Wlkp., ul. Łokietka 23, tel. (095) 721-61-10, fax (095) 721-61-12
Zlec. nr 18/2005

JAKOŚĆ KSZTAŁCENIA A AUDITY I CERTYFIKATY NA UCZELNIACH WYŻSZYCH

Rafał KLAUS, Krzysztof MARCINIAK

*Institut Informatyki
Politechnika Poznańska*

Satius est bene ignorare quam male didicisse.

Streszczenie. W poniższej pracy przedstawiono sposoby certyfikacji uczelni wyższych, które mają znaczący wpływ na podnoszenie jakości kształcenia. Opisano zalety normy ISO 9001 jak również zwrócono uwagę na jednostki certyfikujące uczelnie, takie jak Państwowa Komisja Akredytacyjna czy Akademickie Centrum Informacyjne.

1. Wprowadzenie

W dzisiejszych czasach niezbędne staje się uzyskanie przez uczelnie certyfikatu, który nie tylko podnosi prestiż i renomę ale wpływa na jakość kształcenia. Najbardziej wartościowym certyfikatem jest ISO 9001. Wymagania tej normy mają charakter ogólny i mają zastosowanie do wszystkich podmiotów gospodarczych i organizacji, niezależnie od ich typu, rozmiarów i dostarczanego wyrobu. Niektóre uczelnie wyższe w Polsce starają się o uzyskanie lub już posiadają certyfikat ISO 9001. W przypadku uczelni certyfikat ten dotyczy na ogół procedur naukowych i dydaktycznych. Jest on potwierdzeniem porządku organizacyjnego procesów wewnętrznych oraz argumentem, który tworzy zaufanie do uczelni. Najważniejszą jednostką oceniającą i weryfikującą jakość kształcenia na wyższych uczelniach w Polsce jest Państwowa Komisja Akredytacyjna. Poddanie się ocenie Państwowej Komisji Akredytacyjnej jest obligatoryjne, a jej negatywna ocena niesie za sobą konsekwencje w postaci decyzji ministra właściwego do spraw szkolnictwa wyższego o cofnięciu lub zawieszeniu uprawnienia do kształcenia na danym kierunku studiów i poziomie kształcenia.

2. Norma jakości ISO 9001

Niektóre uczelnie wyższe w Polsce starają się o uzyskanie lub już posiadają certyfikat ISO 9001. W przypadku uczelni certyfikat ten dotyczy ogółu procedur naukowych i dydaktycznych. Jest on potwierdzeniem porządku organizacyjnego procesów wewnętrznych oraz argumentem, który tworzy zaufanie do uczelni. Zwiększa też wiarygodność uczelni wobec partnerów zagranicznych, co jest istotne w przypadku współpracy jednostek uczelni z zagranicznymi ośrodkami naukowymi. Jedną z pierwszych uczelni w Polsce, która otrzymała taki certyfikat (w 2002 roku) była Akademia Medyczna we Wrocławiu. Z poznańskich uczelni certyfikat ISO 9001 posiada Wydział Towaroznawstwa Akademii Ekonomicznej.

Przeprowadzenie certyfikacji systemu zarządzania jakością dostarcza obiektywnego dowodu zaangażowania organizacji w problemy kontroli jakości. Potwierdza też ona fakt, że stosowany system zarządzania jakością został pozytywnie oceniony przez niezależną instytucję certyfikującą i jest zgodny z przyjętym przez przedsiębiorstwo modelem zapewnienia jakości według odpowiedniej normy ISO serii 9000.

System zarządzania jakością, który został wdrożony, udokumentowany i jest certyfikowany, zapewnia nadzór nad całym podmiotem gospodarczym lub organizacją oraz umożliwia sprawne zarządzanie, monitorowanie i doskonalenie wszystkich procesów i elementów. Wdrożenie systemu zarządzania jakością i uzyskanie certyfikatu na jego zgodność z normą ISO 9001:2000 daje wiele wymiernych korzyści, do których można zaliczyć:

- zapewnienie systemowego zarządzania zasobami oraz wiedzą,
- uruchomienie procesu ciągłego doskonalenia podmiotu gospodarczego lub organizacji,
- zapewnienie sprawnego przepływu informacji o poszczególnych zadaniach i ich realizacji,
- usprawnienie funkcjonowania uczelni i jej zarządzania,
- szybkie i skuteczne rozwiązywanie problemów,
- unikanie błędów (zamiast ich naprawiania),
- zmiana podejścia do jakości organizacji,
- poprawa planowania i dyscypliny budżetowej,
- zwiększenie wydajności i efektywności uczelni,
- wzrost odpowiedzialności, motywacji i zaangażowania pracowników.

Posiadanie przez uczelnię certyfikowanego systemu zarządzania jakością staje się obecnie jednym z ważniejszych wymagań przy zawieraniu różnych kontraktów. Certyfikat takiego systemu potwierdza bowiem, że dany podmiot gospodarczy lub organizacja jest zorganizowana i zarządzana w sposób, który zapewnia spełnienie wszystkich podjętych przez nią zobowiązań.

3. Jednostki przeprowadzające dobrowolne certyfikaty i rankingi

Coraz wyższe wymagania stawiane przed szkolnictwem wyższym, zwłaszcza z punktu widzenia zapotrzebowania na rynku pracy, spowodowały konieczność wprowadzenia kryteriów, za pomocą których można dokonywać oceny tych szkół i nadawać im certyfikaty jakości. W Polsce próby oceny szkół wyższych podjęły się popularne tygodniki społeczno-polityczne *Polityka* i *Wprost*¹, które co roku ogłaszają ranking szkół wyższych na podstawie kryteriów ustalonych przez swoje redakcje.

Dla uczelni niepaństwowych jest przeznaczony program przyznawania certyfikatu *Wiarygodna Szkoła*, prowadzony przez Akademickie Centrum Informacyjne w Poznaniu². Uzyskanie takiego certyfikatu realizowane jest zgodnie z regulaminem i procedurą postępowania. Jej główne punkty są następujące:

- przesłanie faksem formularza zgłoszeniowego, a następnie przesłanie wypełnionej ankiety wraz z kompletem wskazanych w niej dokumentów,
- udzielenie zgodnych z prawdą informacji, będących podstawą do dokonania rzetelnej oceny sposobu funkcjonowania uczelni, informowanie o wszelkich zmianach w ofercie edukacyjnej oraz przesłanie materiałów promocyjnych, które służą procesowi rekrutacji,

¹ www.wprost.pl/ar/?O=44196

² Regulamin przyznawania certyfikatu znajduje się na stronie www.aci.pl/wiarygodna_szkola/index.php?pokaz=regulamin

- uiszczenie na rzecz organizatora opłaty w kwocie 1.000,00 zł po przyznaniu certyfikatu.

Ostatni punkt wskazuje na częściowo komercyjny charakter całego przedsięwzięcia. Jednak z drugiej strony przyznanie certyfikatu oznacza:

- potwierdzenie prawnych podstaw funkcjonowania uczelni w zakresie kierunków i specjalności kształcenia, zgodności prezentowanych materiałów promocyjnych oraz udzielanych kandydatom informacji z obowiązującymi przepisami prawa,
- potwierdzenie starań uczelni o zapewnienie osobom uczestniczącym w procesie kształcenia wysokich standardów nauczania i komfortu nauki,
- potwierdzenie dbałości uczelni o przygotowanie uczestników procesu kształcenia do startu w życie zawodowe poprzez aktywność Biur Karier lub innych wydzielonych komórek organizacyjnych do tego celu powołanych.

Ponadto uczelniom, którym przyznano certyfikat Wiarygodna Szkoła przysługuje prawo do nieograniczonego posługiwania się znakiem Wiarygodna Szkoła w swoich materiałach promocyjnych lub na inny użytek związany z edukacyjnym charakterem podejmowanych działań. Uczelnia, której przyznano ten certyfikat jest też promowana przez Akademickie Centrum Informacyjne poprzez udostępnianie informacji o niej na stronie portalu edukacyjnego www.aci.pl, w gazecie internetowej Matura & Studia oraz w wydawanych publikacjach. W Poznaniu certyfikat Wiarygodna Szkoła mają następujące uczelnie niepaństwowe: Wyższa Szkoła Bankowa, Wyższa Szkoła Hotelarstwa i Gastronomii, Wyższa Szkoła Języków Obcych, Wyższa Szkoła Logistyki oraz Wyższa Szkoła Zawodowa Pielęgnacji Zdrowia i Urody.

4. Polityka a jakość kształcenia

W ostatnim dziesięcioleciu liczba uczelni wyższych w Polsce wzrosła kilkakrotnie. Powodów zapotrzebowania na uczelnie wyższe jest kilka. Do najważniejszych z nich możemy zaliczyć:

- ogromne zapotrzebowanie na wykwalifikowane kadry z wykształceniem wyższym po upadku PRL. Ich brak na rynku Polskim na początku lat dziewięćdziesiątych XX wieku był spowodowany spuścizną po okresie rządów PZPR. Okres ten obok innych negatywnych zjawisk charakteryzował się planowym zacofaniem edukacyjnym społeczeństwa na poziomie szkolnictwa wyższego.
- wprowadzeniem w życie reformy edukacji, która planowała osiągnięcie współczynnika skolaryzacji na poziomie szkolnictwa wyższego w wysokości 65%. Sprzyjało to „łatwemu” wydawaniu zgody ministerstwa na otwieranie nowych uczelni.
- doraźną walką z bezrobociem wśród młodzieży. Rządzące partie polityczne zainteresowane były masowym przesuwaniem młodzieży ze szkół średnich na uczelnie. Do minimum zredukowano rekrutacje do szkół wyższych.
- powstanie nowej intratnej finansowo dziedziny gospodarki wolnorynkowej – edukacji na poziomie wyższym. Powstały uczelnie niepubliczne i masowo rozwijane na uczelniach publicznych studia zaoczne.

Wraz z gwałtownym wzrostem liczby szkół wyższych obniżył się poziom nauczania. Sytuację początkowo miała uratować decyzja o konieczności zatrudniania samodzielnych pracowników naukowych. Jednak liczba ich w stosunku do nowo powstałych uczelni była zbyt mała. Spowodowało to pojawienie się na rynku „profesorów walizkowych”, pracujących na kilku etatach równocześnie.

Kolejnym problemem było wypaczenie po latach funkcjonowania misji wyższego szkolnictwa zawodowego. Niemal w każdym mieście powiatowym powołano do życia

Państwowe Wyższe Szkoły Zawodowe. Uczelnie te wraz z niepublicznymi szkołami wyższymi miały kształcić młodzież na potrzeby regionalnych rynków pracy. Szkolenie prowadzone było na niższym poziomie niż na uczelniach akademickich i miało tylko dla nielicznych otwierać możliwości dalszej nauki na poziomie magisterskim. Jednak młodzież potraktowała te „łatwe” szkoły wyższe jako „zamrażarki” dające im schronienie przed bezrobociem. Źle przygotowani po pierwszym etapie studiów do walki rynkowej wykorzystali kolejną patologię edukacyjną, masowo trafiając do kolejnych „zamrażarek” na Uzupełniające Studia Magisterskie.

Walka o studenta (klienta) owocuje na słabych uczelniach nie tylko jego masowym „połowem” ale również „ułatwianiem” mu zdobywania zaliczeń.

Komercyjne podejście do szkolnictwa wyższego zarówno publicznego (studia zaoczne) jaki i niepublicznego potęguje tylko masowość i bylejakość kształcenia. Nie pomagają apele ambitnej części młodzieży, agresywne działania mediów obnażające największe patologie. Do walce z bylejakością środowisko naukowe powołało Państwową Komisję Akredytacyjną. ...

5. Państwowa Komisja Akredytacyjna

Niewątpliwie najważniejszą jednostką oceniającą i weryfikującą jakość kształcenia na wyższych uczelniach w Polsce jest Państwowa Komisja Akredytacyjna, powołana ustawą z dnia 20 lipca 2001 roku. W przeciwieństwie do komisji środowiskowych, poddanie się ocenie Państwowej Komisji Akredytacyjnej jest obligatoryjne, a jej negatywna ocena niesie za sobą konsekwencje w postaci decyzji ministra właściwego do spraw szkolnictwa wyższego o cofnięciu lub zawieszeniu uprawnienia do kształcenia na danym kierunku studiów i poziomie kształcenia. Oznacza to, że Państwowa Komisja Akredytacyjna jest w Polsce jedynym organem działającym na rzecz oceny jakości kształcenia na poziomie wyższym, której opinie i uchwały mają moc prawną.

Państwowa Komisja Akredytacyjna swoją działalnością obejmuje wszystkie uczelnie, które działają na podstawie ustawy z dnia 12 września 1990 roku o szkolnictwie wyższym i ustawy z dnia 26 czerwca 1997 roku o wyższych szkołach zawodowych. Dotyczy to zarówno wyższych szkół państwowych, jak i niepaństwowych, a także szkół wojskowych, na których prowadzone są kierunki studiów inne niż wojskowe (Akademia Marynarki Wojennej im. Bohaterów Westerplatte, Akademia Obrony Narodowej i Wojskowa Akademia Techniczna im. Jarosława Dąbrowskiego).

Procedura¹ oceny jakości kształcenia, przyjęta przez Państwową Komisję Akredytacyjną, składa się z następujących etapów, realizowanych w podanej kolejności:

- Prezydium Państwowej Komisji Akredytacyjnej ustala listę kierunków studiów i uczelni, które podlegają ocenie w danym roku kalendarzowym,
- uczelnie zostają powiadomione o rozpoczęciu procedury oceny jakości kształcenia z jednoczesną prośbą o przesłanie do Komisji raportu samooceny w ciągu sześciu tygodni od daty dostarczenia zawiadomienia,
- uczelnie przesyłają do Komisji opracowane raporty samooceny,
- Sekretarz Państwowej Komisji Akredytacyjnej powołuje zespół oceniający,
- zespół oceniający zapoznaje się z raportem samooceny i uczelnia zostaje powiadomiona o planowanej wizytacji,
- przeprowadzenie wizytacji przez zespół oceniający,

¹ www.men.waw.pl/pka/procedury/procedury.php

- zespół oceniający przygotowuje raport zawierający ocenę spełnienia warunków prowadzenia studiów wyższych oraz opinię o jakości kształcenia,
- raport zostaje przesłany do zainteresowanej uczelni, z jednoczesną prośbą o ustosunkowanie się do uwag zespołu oceniającego, zawartych w raporcie, w ciągu 14 dni od daty dostarczenia,
- uczelnia zapoznaje się z raportem zespołu oceniającego oraz przesyła stosowne uwagi do Państwowej Komisji Akredytacyjnej,
- Przewodniczący zespołu oceniającego przedstawia raport na posiedzeniu zespołu kierunków studiów oraz zgłoszone przez uczelnię uwagi, po czym zespół kierunków studiów formułuje opinię,
- opinię zespołu kierunków studiów wraz z jej uzasadnieniem i propozycją oceny przedstawia na posiedzeniu Prezydium Przewodniczący zespołu,
- Przewodniczący Komisji poddaje pod głosowanie propozycję oceny zespołu kierunków studiów,
- Prezydium Państwowej Komisji Akredytacyjnej podejmuje odpowiednią uchwałę,
- uchwała zostaje przekazana do uczelni oraz do ministra właściwego do spraw szkolnictwa wyższego.

6. Uwagi końcowe

W artykule przedstawiono znaczenie certyfikacji i wprowadzenie normy ISO 9001, jak również sens przygotowanie i wdrożenia systemu zarządzania jakością zgodnego z tą normą. Opisano także procedurę certyfikacji uczelni wyższych w Polsce, która jest wykonywana przez Państwową Komisję Akredytacyjną, a także procedurę certyfikacji niepaństwowych uczelni wyższych, wykonywaną przez Akademickie Centrum Informacyjne w Poznaniu, w wyniku której uczelnia może uzyskać świadectwo *Wiarygodnej Szkoły*.

7. Bibliografia

- [1]. *Czego nie umie inżynier ?* Sprawy Nauki, nr 1, 2004
- [2]. Klaus R.: *Perspektywy szkolnictwa zawodowego*, II polsko-niemiecka konferencja naukowa „Kształcenie informatyków a rynek pracy w lubusko-brandenburskim regionie przygranicznym” Gorzów Wlkp. 2005
- [3]. Klaus R., *Modelowanie organizacji dydaktyki na uczelniach wyższych*, II polsko-niemiecka konferencja naukowa „Kształcenie informatyków a rynek pracy w lubusko-brandenburskim regionie przygranicznym” Gorzów Wlkp. 2005
- [4]. *System akredytacji programów kształcenia i szkół wyższych*, Stowarzyszenie Edukacji Menedżerskiej, Warszawa, 2004
- [5]. www.men.waw.pl/pka/procedury/procedury.php
- [6]. www.aci.pl
- [7]. www.wprost.pl/ar/?O=44196
- [8]. www.aci.pl/wiarygodna_szkola/index.php?pokaz=regulamin